

Hoitokokouksien aika lestadiolaisuudessa
Lauri Pietilän kritiikki Suomen Rauhanyhdistyksen
Keskusyhdistystä kohtaan 1970–80-luvuilla.

Oulun yliopisto
Historiatieteet
Tieteiden ja aatteiden historia
Kandidaatin tutkielma
8.12.2021
Ada Venetvaara

Sisällysluettelo

Johdanto.....	3
1 Suljettu yhteisö	7
1.1 Yhteisö ja valta.....	8
1.2 Sielun hoivaaminen	10
2 Lauri Pietilän kritiikki ja SRK:n vastaukset	15
2.1 Lutherin tunnustuskirjat ja Raamattu.....	16
2.2 Henkioppi ja hoitokokoukset.....	18
2.3 Poliittikka ja Vanhoillislestadiolaisuus.....	22
Loppulause.....	26
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus.....	29
I Lähteet.....	29
1. Lähdekirjallisuus	29
2. Sanoma- ja aikakauslehdistö	29
II Tutkimuskirjallisuus	31
III Elektroniset lähteet	32

Johdanto

Hoitokokoukset tulivat tunnetuksi vanhoillislestadiolaisuudesta erityisesti 1970–80-luvuilla, kun liikkeen sisäpuolelta tuli julki kritiikkiä yhä enemmän. Tuosta ajasta on myöhemmin puhuttu myös hoitokokouksien kulta-aikana, koska niitä tehtiin liikkeen sisällä erityisesti vuosien 1978–1979 paikkeilla.¹ Hoitokokoukset ovat mielletävissä sielunhoidollisiksi tilanteiksi, jotka olivat pakotettuja.² Kokoukseen osallistui yksi hoitaja, tai joissakin tapauksissa useampi. Pienemmässä mittakaavassa muita osallistujia saattoi olla vain muutama, suuremmassa mittakaavassa osallistujina oli koko seurakunta.³ Hoitokokouksissa hoitajat kertoivat hoidettavien synneistä, ja vastaanottivat hoidettavilta anteeksipyyntöjä. He päättivät siitä, oliko synnit anteeksiannettu, vai vaatiiko tapaukset uudelleenkäsitelyä. Jos anteeksipyyntö ei ollut hoitajan mielestä riittävä, se ei tullut suoraan tarkoitusperäisesti ihmisen sydäimestä.⁴ Lopputulemana oli joko anteeksiantamus, sitominen synteihin⁵, tai seurakunnasta erottaminen.⁶ Hoitokokouksien tarkoituksena oli erityisesti se, että seurakuntalainen vastasi tekemistään rikkomuksista muulle seurakunnalle ja pyrki toimimaan annettujen ohjeiden mukaisesti, jotta oli tehnyt parannuksen synneistään.⁷

Hoitokokouksista eniten tietoa on saatu sellaisilta henkilöiltä, jotka olivat itse osallisena hoidettavan paikalla. Kertomuksia on kuultu myös sellaisilta, jotka kertovat jonkun läheisensä kokemuksista. Vaikka kokemukset olivatkin tapauksissa erilaisia ja syyt kokouksien pohjalla eriäviä, on silti Aini Linjakummun mukaan rakenne näistä kaikista eroteltavissa samoin.⁸ Liikkeen sisällä on uskottu ja uskotaan edelleen siihen, että seurakuntaan kuuluvien on tarkoituskin puuttua toisen seurakuntalaisen elämään, jotta hän ei joutuisi väärille teille.⁹ Vankka uskomus oli, että pelastuakseen kadotukseen

---

¹ Linjakumpu 2012, 9.

² Linjakumpu 2012, 10.

³ Linjakumpu 2012, 76–77.

⁴ Linjakumpu 2012, 83.

⁵ Ks. Alaluku 1.2.

⁶ Linjakumpu 2012, 76–78 ja 86–87.

⁷ Linjakumpu 2012, 68–69 ja 46–48.

⁸ Linjakumpu 2012, 90.

⁹ Nykänen 2013, 144–145.

joutumiselta, oli kuuluttava seurakunnan yhteyteen. Yhteisöön kuulumisen tärkeys korosti samalla painetta toteuttaa uskoaan annettujen ohjeiden mukaisesti, jotta pelastuminen oli mahdollista. Välimaastoa kuulumiseen suhteen ei ollut.¹⁰

Vanhoillislestadiolaisuus on liikkeenä paljon tutkittu aihe. Sen syntymiseen, kehitykseen ja jakautumiseen pohjautuvia tutkimuksia löytyy monia. Tutustuin aihetta suunnitellessani useaan eri teokseen, jossa perehdyttiin liikkeen syntyyn. Näistä haluan mainita Pekka Raittilan teoksen *Lestadiolaisuus 1860-luvulla*, (1976) ja Seppo Lohen teoksen *Lestadiolaisuuden suuri hajaannus ja sen taustat* (2007). Sandra Wallenius-Korkalon väitöskirjan *Esitetty lestadiolaisuus* (2018), haluan nostaa myös esille, vaikka tämä teos perehtyy enemmän yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta lestadiolaisuuteen. Lestadiolaisuudesta keskustelua on tapahtunut vuosikymmenten ajan, ja edelleen tämännäyvaisessä yhteiskunnassa ihmiset ovat kiinnostuneita liikkeen linjauksista ja tapahtumista. Wallenius-Korkalon väitöskirja käsittelee aihetta fiktiivisten ja osin dokumentaaristen teosten kautta. Se antoi paljon näkemyksiä siitä, kuinka edelleen liike vaikuttaa yhteiskunnassa, ja antaa siten perspektiiviä historiallisen aikajanan jatkeeksi. Ulkopuolisten tulkinta liikkeestä populaarikulttuuristen teosten kautta antaa kuvaa siitä, kuinka liike nähdään ja on nähty ulkopuolelta käsin.

Sen lisäksi pelkästään hoitokokouksiin on perehdytty, ja ajatuksiin koskien aihetta niin liikkeen ulkopuolella kuin sisällä. Etsiessäni tutkimuksessani käytettävää aineistoa, luin muun muassa Janne Metsänheimon pro gradu -tutkielman *Synteihin sidotut: Hoitokokousten opillinen perusta 1960–70-lukujen vanhoillislestadiolaisuudessa* (2016). Tutkimuksessaan hän perehtyy erityisesti hoitokokousten historialliseen taustaan ja opilliseen kehitykseen. Vastaavasti Aini Linjakumpu on kirjoittanut teoksen *Haavoittunut yhteisö: Hoitokokoukset vanhoillislestadiolaisuudessa* (2012), joka käsittelee hoitokokouksia erityisesti historiallisesta sekä yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Kuten Janne Metsänheimo totesi pro gradu tutkielmassaan, hoitokokouksista pidettyjä pöytäkirjoja ei ole annettu tutkimukselliseen tarkasteluun.¹¹ Yhtenä perusteena on pidetty muun muassa sitä, että pöytäkirjat sisältävät arkaluontoisia asioita, jotka koskevat henkilön omia henkilökohtaisia asioita.¹² Myös Aini Linjakumpu

---

¹⁰ Linjakumpu 2012, 43–47.

¹¹ Metsänheimo 2016, 10.

¹² Linjakumpu 2012, 184–185.

puoltaa asiaa mainiten, että Suomen Rauhanyhdistyksen Keskusyhdistys ei ole avannut arkistojaan tutkijoiden käyttöön. Osa hoitokokousten aikaisista pöytäkirjoista on mitä ilmeisimmin tuhottu 1980-luvun alussa.¹³ Tämä asia onkin otettava huomioon tutkijana, sillä suurin osa hoitokokouksista ja niiden tiedoista on saatu henkilöiltä, jotka ovat sittemmin arvostelleet liikettä. Kommentteja kokousten hyödyllisistä vaikutuksista ja eheyttävistä kokemuksista ei ole saatavilla sellaisilta henkilöiltä, jotka ovat olleet hoidettavina. Tästä johtuen kuva hoitokokouksista on negatiivinen.

Vanhoillislestadiolaisesta yhteisöstä on osoitettu huolta siitä, että julkinen kuva liikkeestä on pääsääntöisesti negatiivinen. Päivämiehen entisen päätoimittajan Voitto Savelan antaman lausunnon mukaan vuonna 1981 Ylen toimittamassa ohjelmassa *Syntisin silmin* mitään myönteistä ei halutakaan esittää.¹⁴ Sandra Wallenius-Korkalo puoltaa asiaa, että myöhemmin lestadiolaisuuden esittäminen populaarikulttuurissa on tapahtunut osin negatiivien kautta.¹⁵ Kokemukset hoitokokouksista ovat yksilön itse kertomia ja kokemia tapahtumia, joten niiden takana kytee paljon rikki revittyjä haavoja. Kertomuksiin ei voi suhtautua vähättelemättä, koska kyseessä on edelleen arka aihe. Liikkeestä on tehty tutkimuksia alkuajoista lähtien, joten ne eivät keskity pelkästään hoitokokouksaalttoon. Näissä tutkimuksissa on otettu huomioon se, kuinka muut uskontokunnat sortivat lestadiolaisuutta.¹⁶ *Syntisin silmin* -haastatteluohjelmassa Helsingin yliopiston teologian professori Pekka Raittila esittää lestadiolaisten olevan ahkeria ja tunnollisia työntekijöitä, joka tiedetään yleisesti yhteiskunnassa.¹⁷

Tässä tutkimuksessa tarkastelen Suomen Rauhanyhdistyksen Keskusyhdistyksen (käytän myös vakiintunutta lyhennettä SRK) saamaa kritiikkiä esitettynä 1970–80-lukujen aikavälinä. Mikä oli hoitokokousten opillinen perusta, ja kuinka ne käytännössä toimivat? Käsittelen tätä kysymystä ensimmäiseksi luvussa 1, koska se taustoittaa itse aihealuetta, josta eniten tuli kritiikkiä. Pidän tärkeänä ottaa selvää siitä, että mitkä asiat vaikuttivat taustalla hoitokokouksaallon tullessa, ja mitä hoitokokoukset pitivät sisällään.

---

¹³ Linjakumpu 2012, 80.

¹⁴ <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/09/08/syntisin-silmin> (Viitattu 10.12.2021).

¹⁵ Wallenius-Korkalo 2018, 64.

¹⁶ Kinnunen 2001, 13; Vuollo 1999, 31–32.

¹⁷ <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/09/08/syntisin-silmin> (Viitattu 10.12.2021).

Lauri Pietilä antoi kritiikkiä liikkeen toimintaa kohtaan vuonna 1981 ilmestyneessä kirjassaan *Sota perintöosasta*, jonka hän itse kustansi. Mitä kritiikkiä hän antoi kokonaisuudessaan, ja miksi? Vaikka tässä työssä perehdynkin erityisesti tuohon hänen teokseensa, olen huomionut myös muut kirjoitukset ja teokset siksi, että ne kertovat hänestä jonkinlaista tarinaa ja luovat kuvaa ihmisestä. Tässä tutkielmassa perehdyn kritiikkiin, jota on esitetty muissakin kirjoituksissa kuin kirjassa *Sota perintöosasta*. Hän käytti paljon aikaa ja vaivaa ilmaistakseen teoksissaan näkemyksensä SRK:n toiminnan epäkohdista. Tarkastellessani Lauri Pietilän teosta ja muita kirjoituksia, on otettava tutkimuksessa erityisesti huomioon se, että Pietilä kirjoitti ne tullessaan erotetuksi vanhoillislestadiolaisesta seurakunnasta. Näin ollen tutkimus perustuu hänen ja hänen läheistensä kokemusten tarkasteluun sekä kritiikkiin, jota kirjassa on annettu. Hänen kirjoituksiaan tulen tarkastelemaan enemmän alkuperäislähteenä henkilön omien kokemusten ja ajatusten analysointiin, samalla peilaten sitä muiden ihmisten näkemyksiin.

Suomen Rauhanyhdistyksen Keskusyhdistys ei kommentoinut tapahtumia vielä 1970-luvulla, mutta tuli avoimemmaksi siirryttäessä 1980-luvulle. Liikkeen johto ryhtyi tuolloin vastaamaan vanhoillislestadiolaista liikettä kohtaan osoitettuihin kritiikkeihin ja toi esille näkemyksiään.¹⁸ Miten liikkeen johdosta vastattiin kritiikkiin, ja perusteltiin hoitokokouksia? Erityisesti käytössäni on Päivämieslehden kirjoituksia, koska lehti on tarkoitettu vanhoillislestadiolaiselle yhteisölle. Mukana on tämän lisäksi Suomen Kuvalehden artikkeli, sekä Jorma Kurvisen teos *Raportti lestadiolaisuudesta* (1980). Teoksessaan hän on haastatellut vanhoillislestadiolaisen liikkeen johtohenkilöitä, ja muita liikkeeseen kuuluvia seurakuntalaisia. Käsittelen näitä vastauksia luvussa 2, jossa tuon yhteen Lauri Pietilän, ja liikkeen johdon näkemykset. Lähdeaineistoa hyödyntäessäni käytän metodinani lähilukua. Näiden lisäksi työkalunani on diskurssianalyysin keinot, koska tutkimuksessani tarkkaillaan hoitokokouksien tematiikkaa kahden eri puolen näkökulmista.

---

¹⁸ Wallenius-Korkalo 2018, 9.

1 Suljettu yhteisö

Lestadiolaisuus sai alkunsa 1800-luvun puolivälissä, ja sen juuret juontuvat pitkälti evankelisluterilaisen kirkon sisälle. Oppien perustoissa on edelleen samankaltaisuuksia, kuten Martti Lutherin tärkeys kirkon oppien uudelleen muovaajana, sekä hänen kirjoittamansa tunnustuskirjat.¹⁹ Näitä tunnustuskirjoja ovat muun muassa Iso Katekismus ja Vähä Katekismus, joiden tarkoitus on tukea kristityn hengellistä elämää sekä toimia oppaana Raamatun tekstien opetuksessa.²⁰ Pekka Raittilan mukaan lähtökohtana oli herätykset, joiden pohjalta lestadiolaisuus syntyi. Levinneisyys tuona aikana keskittyi erityisesti pohjoiseen Lappiin, osin Ruotsin ja Norjan saamelaisille alueille.²¹ Lestadiolaisuuden isänä on pidetty Pohjois-Ruotsin Kaaresuvannon kirkkoherra Lars Levi Laestadiusta (1800–1861). Hänen seuranaan sekä kuolemansa jälkeen liikkeen johdossa toimi Juhani Raattama (1811–1899).²² Liikkeessä oli jo varhain opillisia kiistoja, joita pyrittiin ratkomaan liikkeen perustajien toimesta. Myöhemmin joka tapauksessa ajaututtiin lestadiolaisuuden rakoilemiseen, ja hajautumiseen. Yksi näistä suunnista, joka ajautui omaksi suunnakseen, oli vanhoillislestadiolaisuus.²³ Nykyisin vanhoillislestadiolaisuus on liikkeistä jäsenmäärältään suurin ja näin ollen Suomen suurin herätysliike.²⁴

Hoitokokouksista keskustelu on ollut yksi mediassa esiintyvä aihe, jota on käsitelty pitkään hoitokokousaallon aikana, ja sen jälkeen. Liikkeen kielteisyys ehkäisyä, televisiota ja politiikkaa kohtaan ovat herättäneet kiinnostusta.²⁵ Myöhemmin vuonna 2011 SRK vastasi Päivämieslehdessään anteeksipyynnöllä hoitokokouksiin osallistuneille henkilöille, ja myönsi oppiharhat sekä pahoitteli väärinkäytöksiä.²⁶ Erityisesti liikkeestä lähteneet ja hoitokokoukset kokeneet henkilöt ovat arvostelleet liikettä ja sen opillista perustaa. Hoitokokouksia on kuvailtu traumatisoiviksi kokemuksiksi. Suomen Rauhanyhdistyksen Keskusyhdistyksen mukaan osa

---

¹⁹ Ruokanen 1980, 9–14; Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.). *Suomen kuvalehti* (SK) 3/1980; Vrt. Pietilä 1981, 16.

²⁰ <https://www.tunnustuskirjat.fi> (Viitattu 10.12.2021).

²¹ Raittila 1976, 20–30.

²² Raittila 1976, 239; Vuollo 1999, 11.

²³ Lohi 2007, 26.

²⁴ Linjakumpu 2012, 9; Wallenius-Korkalo 2018, 11.

²⁵ Linjakumpu 2012, 46.

²⁶ ”SRK:n johtokunta keskusteli ajankohtaisista kysymyksistä” (pk.). & ”SRK:n historyatyö edellyttää keskustelua” (Kannanotto). *Päivämies* (PM), 12.1.2011.

hoitokokouksiin osallistuneista henkilöistä on kuitenkin kokenut ne myönteisiksi ja hyödyllisiksi.²⁷

1.1 Yhteisö ja valta

Kuten aiemmin on todettu, vanhoillislestadiolaisessa yhteisössä on vahvasti mukana yhteisöllisyyden tärkeys. Yhteisö itsessään muodostaa seurakunnan, ja pelastus voi tapahtua ainoastaan kuulumalla seurakuntaan, eli olemalla Kristuksen ruumis.²⁸ Samalla eksklusiivisuus korostuu, sillä ajatus ”meistä” sulkee ulkopuolelle muut yhteisöön kuulumattomat.²⁹ SRK:ssa ajateltiin siten, että vanhoillislestadiolaiselle jäsenelle kaikista tärkein asia on saada varmistus siitä, että hänellä on taivaassa paikka kuoleman jälkeen. Seurakunta on ikään kuin taivasten valtakunta maanpäällä, ja siten SRK:n johto on tärkeässä asemassa toteuttamassa Jumalan tahtoa, Jumalan valtakunnan huoneessa.³⁰ Esimerkiksi Raamatussa on paljon seurakunnan tärkeydestä puhumista, jota korostettiin myös Päivämieslehdessä.³¹

Sodanjälkeinen yhteiskunta Suomessa alkoi uudelleen rakentaa itseään ja politiikka sen mukana kehittyi. Näin ollen vanhoillislestadiolainen yhteisö joutui miettimään, kuinka pyrki mukautumaan yhteiskuntaan ja sen uusiin asioihin.³² Samanaikaisesti käytiin 1960-luvulle tultaessa kiistaa eri osapuolten välillä linjauksista ja tarkennuksista oppeihin, jotka myöhemmin ajoivat ulos niin sanotun pappislinjan.³³ Pappislinja oli liuta saarnaajia, joilla oli teologinen koulutus. Maallikkosaarnaajat olivat pääsääntöisesti teologisesti kouluttamattomia SRK:ssa toimivia saarnaajia. Myöhemmin, kun puhutaan SRK:n omista papeista, viitataan sillä maallikkosaarnaajiin.³⁴ Jo silloin tiivis yhteisö pyrki entisestään muuttumaan yhä tiiviimmäksi, ja alkoi suhtautumaan varauksella yhteiskunnan muutoksiin.³⁵ Näistä esimerkkeinä voidaan pitää suhtautumista

---

²⁷ Linjakumpu 2012, 185.

²⁸ Höyhtyä, E. ”Seurakunta – Kristuksen ruumis” (art.). PM 8.3.1978; Raittila 1976, 252–253; Wallenius-Korkalo 2018, 13.

²⁹ Linjakumpu 2012, 43; Kinnunen 2001, 3; Nykänen 2013, 153.

³⁰ Linjakumpu 2012, 50–52; Ruokanen 1980, 27–28.

³¹ Tuomaala, E. ”Suvaitsevaisuus ja kristillinen rakkaus” (art.). PM 19.9.1979; Hietanen, E. ”Kristuksen kirkkolaki” (art.). PM 15.11.1978.

³² Linjakumpu 2012, 40–41.

³³ Linjakumpu 2012, 50–51; Ruokanen 1980, 11–13.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Linjakumpu 2012, 40–41; Wallenius-Korkalo 2018, 13–14.

televisioihin, ehkäisyyn ja ylipäätään kehittyvään politiikkaan.³⁶ Kun liike suhtautui varauksella ja kielteisesti muutoksiin, se samanaikaisesti satoi entisestään jäseniään tiiviimmin kokoon. Käsitys tiivistä ja yhteneväisestä yhteisöstä tuli entistä tärkeämmäksi. Liikkeestä erkautuneita alettiin kutsumaan haitalliseksi tiiviille yhteisölle.³⁷ Kun yhteisön tiiviys ja yksimielisyys oli tärkeä elementti, pyrki johto seurakuntakuriin ja yksimielisyyden vaalimiseen muun muassa hoitokokouksien kautta.³⁸ Tätä pappiskiistaa on kuvailtu myös yhdeksi tärkeimmäksi sysäykseksi sille, miten hoitokokoukset saivat myöhemmin yleistyvän aallon 1970-luvun lopulle tultaessa.³⁹

Sandra Wallenius-Korkalo esittelee asiaa väitöskirjassaan siltä lähestymiskannalta, että uskontojen, kuten myös lestadiolaisuuden peruselementeissä on vallan legitimaatiota. Esimerkkinä hän käyttää Bergerin⁴⁰ ajatusta siitä, että uskonnoissa asioita perustellaan lähtökohtaisesti jollakin ihmistä suuremmalla. Tämä johtaa siihen, että asioita aletaan pitämään luonnollisena, osana lestadiolaista maailmankuvaa. Lestadiolainen identiteetti näkyy jokaisessa elämän osa-alueessa, ja vaikuttaa siihen, mitä yksilö valitsee toimiakseen. Näiden ajatusten pohjalta lestadiolaisuutta, kuten myös muita uskontoja voidaan pitää vahvasti poliittisina.⁴¹ Lestadiolaisuuden vaikutus mitä ilmeisemmin näkyy siinä, kuinka ihminen toimii tietyn paineen alaisuudessa. Kun on vankka usko johonkin itseään suurempaan, yksilö pyrkii toimimaan normien mukaisesti, jotta tulee hyväksytyksi yhteisöön. Yhteisön tiiviys voimistuu. Valinnat lestadiolaisuudessa pohjautuvat sen mukaan, mitä yhteisössä sanotaan. Tämä on mielestäni verrattavissa ryhmäpaineeseen, jota voi näkyä yhteisöissä. Tapio Nykänen esittää, että tämä kaikki ei rajoitu pelkästään hengelliselle alueelle, vaan myös määrittelee sosiaalista kanssakäymistä. Siellä katsotaan myös se, että mikä on sallittua toimintaa. Esimerkiksi jatkuva toisen ihmisen tekojen tarkkailu, ja niistä huolen kantaminen.⁴² Toisin sanoen aletaan toimimaan omaehtoisesti kuten yhteisö odottaa.⁴³

---

³⁶ Linjakumpu 2012, 46 ja 92–94; Wallenius-Korkalo 2018, 13; vrt. Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.). SK 3/1980; Kurvinen 1980, 39–46 ja 120–121.

³⁷ Vuollo 1999, 230–232; Vrt. Höyhtyä, H. ”Seurakunta – Kristuksen ruumis” (art.). PM 8.3.1978.

³⁸ Linjakumpu 2012, 44–46; Nykänen 2013, 148.

³⁹ Linjakumpu 2012, 50.

⁴⁰ Peter Ludwig Berger (1929–2017), sosiologian ja teologian professori. Keskittyi erityisesti teoriaan yksilön ja yhteiskunnan välisestä suhteesta. (<https://www.bu.edu/pardeeschool/2017/06/28/rip-founding-director-of-cura-prof-peter-berger-dies-at-88/> Viitattu 23.11.2021).

⁴¹ Wallenius-Korkalo 2018, 22–23.

⁴² Nykänen 2013, 153–159.

⁴³ Wallenius-Korkalo 2013, 260.

1.2 Sielun hoivaaminen

Hoitokokouksien pyrkimys oli sovittaa synnit muulle seurakunnalle, koska seurakuntaan kuuluvan synneillä katsottiin olevan vaikutus koko muuhun yhteisöön.⁴⁴ Ilmiönä se ei ollut uusi, sillä sielunhoitoa on tiedettävästi tehty jo liikkeen alkua ajoista lähtien.⁴⁵ Tarkoituksena oli arvioida hoidettavan henkilön sielullista tilaa.⁴⁶ Koko muu yhteisö oli ikään kuin Kristuksen ruumis. Tähän pohjustuksena katsottiin, että jo Paavali oli verrannut Jumalan seurakuntaa Kristuksen ruumiiksi.⁴⁷ Jokaisella uskovaisella oli seurakunnassaan tärkeä tehtävä ja oma paikkansa. Kristuksen ruumiiseen ei kuulunut sellainen, jonka katsottiin elävän erilaisella hengellisellä ravinnolla, toisin kuin ne, jotka kuuluivat ja elivät samalla hengellisellä ravinnolla.⁴⁸ Tällä tarkoitettiin siis ilmeisesti sitä, että yhteisön normien vastaisesti elävä soti tekemisillään vastoin muuta seurakuntaa. Käytännössä teki siis mahdottomaksi tehdä kuten itse halusi, sillä seurakunnan tärkeys korostui kaikessa, ja niin sanotusti itsekkyyks oli jätettävä pois. Kaikki muut uskonnot, ja yhteisön ulkopuolella olevat uskonnolliset opetukset eivät olleet oikeanlaista hengellistä ravintoa. Niihin ei saanut kuulua, sillä sen katsottiin olevan eriseuraisuutta.⁴⁹ Eriseuraisuus oli uskovaisuudesta erkaantunut joukko, joilla ei ollut pelastusta, ja se uhkasi seurakunnan sisäistä yksimielisyyden harmoniaa.⁵⁰

Kun puhuttiin vaikutuksesta muuhun seurakuntaan, esimerkiksi Päivämiehessä käytettiin vertausta samasta verestä, joka kiersi jokaisen seurakuntaan kuuluvan ruumiissa, ja näin ollen koko Kristuksen ruumis oli samaa verta. Jos joku oli hengelliseltä ravinnoltaan hairahtanut syntyin, ei sama veri kiertänyt tämän seurakuntalaisen läpi, ja tähän pitkällä aikavälillä muodostui ikään kuin veritulppa. Se johtaisi sairauksiin ja kuolioon, eli epäuskoiseen sieluntilaan. Tämä olisi hoidettava erityisesti hoitamalla. Jos ei ensin kahdenkeskisen hoitamisen ja myöhemmin julkisen seurakunnan edessä tehtävän

---

⁴⁴ Kurvinen 1980, 119–120; Lepistö, E. ”Sitominen Jumalan valtakunnan hoitokeinona” (art.). PM 30.8.1979.

⁴⁵ Luoma-Aho 2013, 95–98.

⁴⁶ Linjakumpu 2012, 10.

⁴⁷ Höyhty, H. ”Seurakunta – Kristuksen ruumis” (art.). PM 8.3.1978.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Höyhty, H. ”Seurakunta – Kristuksen ruumis” (art.). PM 8.3.1978; Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.). SK 3/1980.

⁵⁰ Nykänen 2013, 148–149.

hoitamisenkaan jälkeen suostunut nöyrytykseen, oli tehtävä samoin kuin kuolioon joutuneelle jäsenelle: se oli leikattava irti näkyvällä tavalla.⁵¹

Varsinaista tarkkaa listausta ei ole siitä, että mitkä kaikki asiat olivat synnillistä toimintaa.⁵² Jotkut asiat oli linjattu tarkasti SRK:n järjestämässä kokouksissa, ja esimerkiksi televisio oli yksi näistä asioista, joista oli tarkka linjaus. Sen omistaminen riitti erottamisen perusteeksi.⁵³ Myös henkiopin muodostumisen myötä alettiin luettelemaan eri toimintatapoja, jotka saattoivat olla tietynlaisen haitallisen hengen aikaansaannoksia. Tämä kuitenkin oli hyvin ongelmallinen siinä mielessä, että joskus asiat olivat tulkinnanvaraisia ja välttämättä tarkkaa selitystä ei saanut siitä, että miten jokin asia oli ollut haitallisen hengen johdosta tapahtuva.⁵⁴ Henkiopissa keskeinen ajatus oli se, että eri synnilliseksi katsotut asiat aiheutuivat jonkun haitallisen hengen toiminnan seurauksena. Elävässä kristityssä oli Jumalan Henki, mutta se ei voinut olla samanaikaisesti jonkun haitallisen hengen kanssa. Siksi syntiä tehneessä kristityssä ei ollut Jumalan Henkeä, vaan se oli hoidettava takaisin.⁵⁵

Tästä yleisin esimerkki oli ”kososlainen henki”, joka omalta määräykseltään oli hyvin moninainen, mutta silti yleisin syy hoitokokoukseen joutumiselle. ”Kososlainen henki” kattoi eriseuraisuuden, ja se oli saanut nimensä siitä, että ennen pappishajaannusta vaikuttanut saarnaaja Viipurista kotoisin oleva Juhani Alfred Kosonen (1877–1937) oli perustanut seurakunnan sisälle eriseuran ja näin aiheuttanut eripuraa ihmisten keskuudessa.⁵⁶ Eriseuraksi ja ”kososlaiseksi hengeksi” katsottiin muun muassa SRK:n johdon, eli Jumalan huoneen hallituksen kritisointi ja yleinen tottelemattomuus annettuja sääntöjä kohtaan. Myös esimerkiksi haitallisiksi katsottuihin yhteisöihin kuuluminen oli eriseuraisuutta, ja siten ”kososlaisen hengen” vaikutusta. Pappislinjasta käytettiin paljon myös eriseuraisuuden nimitystä.⁵⁷ Linjakumpu määrittelee ”kososlaisuutta” erilaiseksi sateenvarjokäsitteeksi kaikelle väärälle toiminnalle.⁵⁸

---

⁵¹ Höyhty, H. ”Seurakunta – Kristuksen ruumis” (art.). PM 8.3.1978.

⁵² Linjakumpu 2012, 103; Kurvinen 1980, 117.

⁵³ Linjakumpu 2012, 92; Ruokanen 1980, 124–125.

⁵⁴ Linjakumpu 2012, 103; Ruokanen 1980, 117; Vrt. Pietilä 1981, 126–128.

⁵⁵ Linjakumpu 2013, 105–106; vrt. Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.). SK 3/1980.

⁵⁶ Vuolto 1999, 230–231.

⁵⁷ Linjakumpu 2012, 101.

⁵⁸ Ibidem.

Muita esimerkkejä oli ”hempeä henki”, ja ”kuiva henki”. ”Hempeä henki” tarkoitti erityisesti synnin sallivuutta, kuten esimerkiksi jatkuva ripittäytyminen synnin teon jälkeen, jolloin todellisuudessa yksilö ei koskaan oppinut teoistaan ja lopettanut synnin tekemistä.⁵⁹ Jo Laestadius oli kritisoinut yksityistä ripittäytymistä, koska se madalsi kynnystä tehdä sama synti uudelleen.⁶⁰ Toisaalta ”hempeä henki” ei ymmärtänyt Jumalan huoneen hallituksen antamia päätöksiä, koska ne olivat liian kovia, mutta samalla liian laillisia.⁶¹ ”Kuiva henki” määriteltiin kiivaaksi, riiteleväksi, joka ei koskaan ollut väärässä omasta mielestään. Se arvosteli koko seurakuntaa, ja se oli aina kaikkea vastaan.⁶² ”Hempeästä hengestä” päällimmäisenä esimerkkinä voisi antaa syntiin langenneen ihmisen puolustamisen ja häntä kohtaan tunnettavan sympatian, ja siunaamisen.⁶³ Lauri Pietilä nostaa kirjassaan esille myös muun nimisiä henkiä kuten ”isäntähenki”, jonka myös Aini Linjakumpu on maininnut omissa kirjoituksissaan.⁶⁴ Näistä hengistä on kuitenkin hyvin vähän mainintoja missään, eli niiden käyttämiset ovat olleet hyvin yksittäisiä tapauksia. Sen sijaan ”kososlainen henki”, ”kuiva henki” ja ”hempeä henki” ovat olleet yleisemmässä käytössä, ja niiden määrittelemistä on ollut Päivämiehen kirjoituksissa.⁶⁵

Hoitamista vanhoillislestadiolaisuudessa oli tapahtunut pitkälti jo 1850-luvun paikkeilla, joten ilmiönä se ei ollut uusi.⁶⁶ Sen kulussa noudatettiin pääsääntöisesti Kristuksen kirkkolakia, joka määritteli hoitamisen moniosaisuudesta, ja ensisijaisesti keskustelusta kahdenkeskisesti.⁶⁷ Joissakin tapauksissa mukana oli saattanut olla hoitajan lisäksi jokin toinen henkilö kuuntelemassa. Joskus tämä ensimmäinen tapaaminen riitti siihen, että hoidettava sai anteeksi tekemänsä synnit ja katsottiin parantuneeksi.⁶⁸

---

⁵⁹ Linjakumpu 2012, 100; Ruokanen 1980, 112–113.

⁶⁰ Leivo 2001, 106.

⁶¹ Linjakumpu 2012, 100; Vrt. Heikkilä, K. ”Henkien taistelu” (art.). PM 3.5.1978.

⁶² Ibidem.

⁶³ Linjakumpu 2012, 100; Vrt. Höyhty, H. ”Seurakunta – Kristuksen ruumis” (art.). PM 8.3.1978; Tuomaala, E. ”Suvaitsevaisuus ja kristillinen rakkaus” (art.). PM 19.9.1979.

⁶⁴ Pietilä 1981, 84; Linjakumpu 2012, 98.

⁶⁵ Esim. Heikkilä, K. ”Henkien taistelu” (art.). PM 3.5.1978; Höyhty, H. ”Seurakunta – Kristuksen ruumis” (art.). PM 8.3.1978.

⁶⁶ Raittila 1976, 27; Kinnunen 2001, 3; Leivo 2001, 114–115.

⁶⁷ Linjakumpu 2012, 76; Raittila 1976, 249; Vrt. Lepistö, E. ”Sitominen Jumalan valtakunnan hoitokeinona” (art.). PM 30.8.1979.

⁶⁸ Linjakumpu 2012, 81.

Joissakin tapauksissa hoitaja arvioi, että hoidettava ei pyytänyt anteeksi sellaisella tavalla, joka tulisi suoraan sydämestä, ja riittäisi unohtamaan asian. Oli päästävä käsiksi perimmäisiin todellisiin ongelmiin. Toisella kerralla mukana saattoi olla jälleen hoitaja ja muutama muu, sekä hoidettava. Jos tämäkään hoitokokouksekerta ei riittänyt, oli viimeisenä edessä suurempi kokous, johon oli kutsuttuna koko seurakunnan väki.⁶⁹ Aina ei välttämättä tehty hoitoa monissa erissä, vaan kokous saattoi olla suoraan järjestettynä koko seurakunnan läsnä ollessa. Tällöin anteeksi oli pyydettävä koko seurakunnalta.⁷⁰ Synnit olivat suoraan rikkoneet koko seurakuntaa vastaan, ja ne oli hoidettava siellä, missä ne olivat syntyneetkin.⁷¹ Hoitokokouksessa hoidettavalla ei usein ollut muuta mahdollisuutta puhua, kuin pyytää anteeksi syntejään ja olla aidosti pahoillaan. Oikaisua tai perustelun mahdollisuutta hoidettavalle ei annettu.⁷²

Hoitokokous saattoi päättyä kolmeen eri lopputulokseen. Ensimmäinen oli se, että hoidettava sai syntinsä anteeksi ja jatkoi elämäänsä normaalisti yhteisössä. Toinen vaihtoehto oli, että hoidettavan ei katsottu pyytäneen syntejään anteeksi tyydyttävällä tavalla ja oli edelleen sydämestään ylpeä. Jäsen katsottiin tällä perusteella olevan sidottu synteihinsä, eli hän ei varsinaisesti ollut erotettuna seurakunnasta, mutta sen sijaan oli yhteisön tasolla eristettynä.⁷³ Sidottuna oleva jäsen oli niin kauan sidottuna, kun jäsen kykeni pyytämään anteeksi sellaisella tavalla, että unohti ylpeytensä ja nöyrtyi.⁷⁴ Sitomisen tarkoituksena käsiteltiin periaatteella, että se mihin oli sidottuna maanpäällä, oli sidottuna myös taivasten valtakunnassa. Jos oli synnitön ja vapaa maanpäällä, oli vapaa myös taivaassa.⁷⁵

Kolmas eli viimeinen vaihtoehto oli se, että seurakuntalainen oli kykenemätön olemaan elävässä uskossa ja pyytämään anteeksi ylpeytensä takia syntejään, ja tässä tilanteessa jäsen katsottiin erotetuksi. Vastoin seurakunnan ohjeistuksia ja haitallisesti toimivaa henkilöä pidettiin sopimattomana olemaan osa Kristuksen ruumista eli seurakuntaa. Erottaminen seurakunnasta oli viimeinen mahdollinen ja kaikista radikaalein ratkaisu.

---

⁶⁹ Linjakumpu 2012, 76–83; Ruokanen 1980, 116–117; Vrt. Pietilä 1981, 89–98.

⁷⁰ Linjakumpu 2012, 76.

⁷¹ Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.). SK 3/1980.

⁷² Linjakumpu 2012, 82.

⁷³ Linjakumpu 2012, 84–86; Ruokanen 1980, 108–109.

⁷⁴ Linjakumpu 2012, 85; Ruokanen 1980, 108–109.

⁷⁵ Lepistö, E. ”Sitominen Jumalan valtakunnan hoitokeinona” (art.). PM 30.8.1978; Kopperoinen, P. ”Kristuksen kirkkolaki ja hoitotoimenpiteet VII” (art.). PM 19.9.1979; Kts. Leivo 2001, 109.

Erotettu oli eristetty kokonaan yhteisöstä sekä seurakunnasta, kun taas sidottu oli edelleen seurakuntaan kuuluva.⁷⁶

Tieto hoitokokouksista kulki hoidettavalle yleensä puhelun tai kirjeen välityksellä tai jonkun tapahtuman yhteydessä. Isommissa mittakaavoissa hoitokokouksista saatettiin ilmoittaa Päivämieslehdessä, jossa kerrottiin aika ja paikka tarkasti.⁷⁷ Linjakummun mukaan joskus hoitokokouskutsu saattoi koskea myös sellaisia henkilöitä, jotka olivat juuri muuttaneet pois paikkakunnalta, jossa kokous järjestettiin.⁷⁸ Hoitokokoukseen osallistumista pidettiin itsestäänselvyytenä, jos kutsu tuli, koska paikalle saapumatta jättäminen katsottiin uskonsa kieltämiseksi.⁷⁹

---

⁷⁶ Linjakumpu 2012, 86–87; Konttila, K. ”Onko meitä hoidettava Jumalan valtakunnasta” (art.). PM 8.3.1978; Kurvinen 1980, 118–119.

⁷⁷ Linjakumpu 2012, 77.

⁷⁸ Ibidem.

⁷⁹ Linjakumpu 2012, 78.

2 Lauri Pietilän kritiikki ja SRK:n vastaukset

Lauri Pietilän teos *Sota perintöosasta: Todisteita ja tosiasioita lestadiolaisuuden ihmeellisyyksistä sisältä seurattuna*, julkaistiin hänen itsensä kustantamana vuonna 1981. Hän kertoo olevansa rakennusinsinööri Oulun Kuivasjärveltä ja syntyneen vuonna 1923.⁸⁰ Pietilä kertoo myös olleensa lestadiolainen lapsuudestaan saakka, ja myöhemmin tunteneensa olevan lestadiolainen yhä, vaikka tulikin erotetuksi seurakunnasta.⁸¹ Muuta henkilökohtaista tietoa Lauri Pietilästä on saatavilla hyvin vähän, sillä suurimmaksi osaksi hänen näkyvyytensä on tullut omien kirjoituksiensa kautta. Jotkut hänen teoksensa eivät liity vanhoillislestadiolaisuuteen, vaan keskittyvät muihin aihealueisiin. Hänen tekemiään kirjoituksia on useampia kappaleita, ja elämänsä aikana hän on kritisoinut näkyvästi vanhoillislestadiolaista liikettä. Niitä on julkaistu Helsingin Sanomissa, mutta ilmeisesti myös muissakin lehdissä.⁸² Aikaisemmin mainitun *Sota perintöosasta* -kirjan lisäksi hän kirjoitti myös kirjan *Vioilla ja virheillä peitetty: ajatuksia ja yhteenvetoja kristinuskosta ja sekavuudesta sen ympärillä* (1990).

Kirjansa alussa Lauri Pietilä esittelee teoksensa idean, mikä sai hänet kirjoittamaan kritiikkiä esittävän koosteensa. Hän käsittelee erityisesti oman itsensä sekä lähipiirinsä kokemaa hengellistä väkivaltaa. Omien sanojensa mukaan useampi ihminen oli toivonut sitä, että joku uskaltaisi vihdoinkin avata suunsa ja kertoa, mikä SRK:n toiminnassa oli ristiriitaista suhteessa yhdistyksen julkilausumiin.⁸³ Pietilä vertaa tilannetta roomalaiskatolilaisen kirkon aikaan, kun kirkon valta oli eurooppalaisessa yhteiskunnassa hyvin huomattava. Tuolloin saksalainen munkki Martti Luther (1483–1546) esitti kritiikkiä kirkon valta-asemaa sekä oppeja vastaan. Tämän seurauksena Martti Luther joutui lain silmissä ongelmiin ja pannaan julistetuksi. Pieni joukko Lutherin seuraajia joutui myös vainon kohteeksi ja lainsuojattomiksi.⁸⁴ Pietilä perustelee tilanteen samankaltaisuutta siten, että vanhoillislestadiolainen yhteisö on kuin toinen koti, ja sitten

---

⁸⁰ Pietilä 1996, 133; Pietilä, L. ”Moni lestadiolainen odottaa isoa riihenpuintia” (mpk.). *Helsingin Sanomat* (HS) 25.11.1979.

⁸¹ Tuoriniemi, H. ”Valtiokirkkomme suojeluksessa harjoitetaan kidutusta Jumalan rakkauden nimissä” (art.). *Seuralehti* (SL) 4.4.1985.

⁸² Reinikainen, E. ”Vastine keskusteluun SRK:n saamista lahjoitusvaroista” (art.). PM 23.11.1983.

⁸³ Pietilä 1981, 5.

⁸⁴ Vainio 2008, 38–39.

kun myöhemmin joukko ihmisiä pyrkii esittämään kritiikkiä yhteisön sisällä, joutuvat he yleisen paheksunnan kohteeksi ja myöhemmin erotetuksi seurakunnasta.⁸⁵

Vanhoillislestadiolaisen liikkeen ympärillä pyöri suuri myrsky, eikä Lauri Pietilä ollut ainoa liikkeestä erotettu ja sittemmin kritiikkiä esittänyt henkilö. Kritiikkiä tuli monesta eri suunnasta, myös sellaisilta, jotka eivät kuuluneet alun perinkään liikkeeseen. Liikkeen sisältä tulleet vastaukset eivät olleet kaikki suoraan osoitettu Lauri Pietilälle, mutta vastasivat suurimpiin teemoihin, jotka olivat tarkastelujen kohteena. Linjauksia ja ohjeistuksia, kuinka tuli toimia, julkaistiin Päivämieslehdessä, ja samalla myös perusteltiin omalle yhteisölle sitä, mihin esimerkiksi hoitokokouksien oppi perustui. Näitä esimerkkejä olen tuonut ilmi viittaamissani lehtiartikkeleissa.

2.1 Lutherin tunnustuskirjat ja Raamattu

SRK oli julkilausumassaan ottanut yhteiseksi linjakseen seurata Raamattua tärkeimpänä ohjeenaan sekä tunnustaa Lutherin tekemä työ.⁸⁶ Pietilä mainitsee kirjassaan ristiriitaisuudet tämän julkilausuman suhteen. Hän nostaa esille Lutherin kirjoitukset, joissa Luther puhuu seurakunnan sisällä olevien hengellisten opettajien asemasta, ja kuinka tärkeää on kaikkien voida kritisoida opetettuja asioita ilman pelkoa siitä, että joutuu erotetuksi. Jos hengellinen johtaja saa liikaa valtaa, voi pian tällainen henkilö opettaa mitä haluaa ja silloin se on vaarallista.⁸⁷ Pietilän mukaan jo siinä kohtaa tulee esiin ristiriita, jota SRK on tehnyt. Jos kukaan ei tähänkään mennessä ole saanut kritisoida SRK:n toimintaa ja johtajia, on Lutherin antamat ohjeet jätetty sivuun, ja silti samaan aikaan tunnustetaan Lutherin tärkeää asemaa.⁸⁸

Jo vuoden 1960 aikana tapahtuneessa pappishajauksessa uutta linjausta kritisoineet pappishenkilöt, ja muut jäsenet tulivat Pietilän mukaan erotetuksi SRK:n piiristä, koska eivät suostuneet tottelemaan annettuja käskyjä. Toisaalta hän nostaa esiin myös sen, että ennen pappishajaannusta oli pitkään ollut ristiriitoja. Pappislinjaan kuuluneet olisivat sulkeneet ulkopuolelle maallikkolinjaisia, kun taas tätä tapahtui myös toiseen suuntaan.

---

⁸⁵ Pietilä 1981, 21.

⁸⁶ Ruokanen 1980, 13–14; Vrt. Pietilä 1981, 16–17; Pietilä, L. ”Moni lestadiolainen odottaa isoa riihenpuintia” (mpk.). HS 25.11.1979.

⁸⁷ Pietilä 1981, 16; Pietilä, L. ”Moni lestadiolainen odottaa isoa riihenpuintia” (mpk.). HS 25.11.1979.

⁸⁸ Pietilä 1981, 16–17.

Joka tapauksessa linja tiukkeni heti pappislinjan lähdettyä joko erottamisen, tai sitten vapaaehtoisen lähtemisen kautta.⁸⁹ Suurimmat erimielisyydet osapuolien välillä olivat kaste, ehtoollinen, lähetystyö ja tunnustuskirjat. Tästä käytettiin myös nimitystä ”sakramenttikiista”.⁹⁰

Lauri Pietilä tuo kirjassaan esille hyvin usein tunnustuskirjojen tärkeyden, joka oli yksi osa sakramenttikiistan kokonaisuutta.⁹¹ Sakramenttikiistassa maallikkosaarnaajat olisivat alkaneet epäilemään tunnustuskirjoja, eikä niihin voitu enää heidän mukaansa luottaa täysin.⁹² Pietilälle itselleen tunnustuskirjat, ja sitä myötä Lutherin tärkeys luterilaisen opin pohjan luojana painottuu lukemani aineiston perusteella vahvasti. Hän painottaakin kirjoituksissaan useissa kohdissa Lutherin opetuksia, ja pyrkii niiden kautta tuomaan esille vanhoillislestadiolaisen liikkeen ristiriitaisuuden suhteessa julkilausumiin, ja samaan aikaan käytännön toimimisen suhteessa niihin.⁹³

Lauri Pietilä kritisoi Helsingin Sanomissa julkaistussa mielipidekirjoituksessaan sitä, että vanhoillislestadiolaisuus ei ole sama asia kuin itse SRK. Tätä hän perusteli sillä, että opit olivat muuttuneet paljon siitä, mitä ne olivat ennen, ja nykyinen toiminta oppeineen ja sisältöineen eivät kattaneet vanhoillislestadiolaisuuden oikeaa ydintä. Irtautuminen tunnustuskirjojen tärkeydestä ja Lutherin opeista olivat sellaisia asioita, jotka kuuluivat hänen mukaansa olennaisesti vanhoillislestadiolaisuuteen. Ei se, että opetettaisiin asioita, jotka hyväksi nähtiin.⁹⁴ Jo Juhani Raattama oli puheessaan painottanut Pietilän mukaan sitä, että seurakunnassa kaikki hallitusvalta oli Jumalan Sanalla. Jos valtaa pyrki tavoittelemaan sellainen henkilö, joka vaati kuuliaisuutta itselleen ja Raamattuun perustumattomille opeilleen, niin Sanalle kuuliaiset ovat jopa velvoitettuja nousemaan tällaista tyrannia vastaan.⁹⁵ Vuonna 1909 Torniossa pidetyssä kokouksessa päätettiin mukautua Raattaman näkemykseen.⁹⁶

---

⁸⁹ Pietilä 1981, 54–55.

⁹⁰ Pietilä 1981, 35–37.

⁹¹ Ibidem.

⁹² Pietilä 1981, 48–51.

⁹³ Esim. Pietilä 1981, 50–51; Pietilä, L. ”Moni lestadiolainen odottaa isoa riihenpuintia” (mpk.). HS 25.11.1979.

⁹⁴ Pietilä, L. ”Moni lestadiolainen odottaa isoa riihenpuintia” (mpk.). HS 25.11.1979; Pietilä 1981, 120–125.

⁹⁵ Ibidem.

⁹⁶ Pietilä, L. ”Moni lestadiolainen odottaa isoa riihenpuintia” (mpk.). HS 25.11.1979.

Lauri Pietilän mukaan ennen pappishajaannusta hoitokokoukset olivat paljon lievempiä ja itse Luther kirjoituksissaan piti tärkeänä sitä, että horjuvaa ja tieltään eksynyttä seurakuntaan kuuluvaa tuli tukea rakkaudella, ja auttaa hengellisissä asioissa. Pietilä mainitsee, että myös Raamatusta useimmissa kohdissa kehoitetaan pitämään toisista huolta, ja auttamaan uskossaan kamppailevia.⁹⁷ Kuitenkaan hoitokokouksien tarkoituksena ei ollut missään vaiheessa erottaa yhteisössä olevaa erilleen muista. Vaikka joku siihen olisikin kehottanut, oli asiaan vastattu hänen mukaansa vertauksella Raamatusta, jossa kielletään toisten tuomitseminen, koska kukaan ei ole täydellinen.⁹⁸ Myös Luther oli kieltänyt hänen mukaansa erottamisen.⁹⁹ Tätä ohjetta noudattaen muita kohdattiin hänen mukaansa varovaisesti ja autettiin aroissa asioissa. Hän vertaa asiaa enemmänkin puhuttelemiseen. Joskus hoitamiseen osallistunut sai itse lähteä, jos niin halusi. Hän sai myös jäädä mukaan toimintaan kaikesta huolimatta.¹⁰⁰ SRK:ssa kuitenkin katsottiin, että kirkkolain toteuttaminen sekä Lutherin ja tunnustuskirjojen tärkeys oli pysynyt sellaisenaan, eikä liikkeen sisällä ollut toimittu vastoin näitä. Raamattu oli edelleen tärkein ohjenuora ja tunnustuskirjat pysyivät siinä mukana.¹⁰¹

2.2 Henkioppi ja hoitokokoukset

Pietilä esittää hoitokokouksien luonteen muuttuneen pappishajaannuksen jälkeen täysin. Hän käyttää esimerkkinä tuohon aikaan puhjennutta ”muotisanaa”, eli käsitettä ”kososlainen henki”, jonka määritelmä on mainittu aikaisemmin luvussa 1.2. Syitä hoitokokouksille alettiin etsimään enemmän elämän joka osa-alueelta, ja hän kertoo muun muassa tilanteita, joissa henkilö olisi käynyt kirkossa silloin, kun paikalla ei ollut saarnaamassa SRK:n omaa pappia.¹⁰² Muita tilanteita olivat myös ne, joissa syytettiin kotona riitelemisestä tai ralliautoilun seuraamista tien reunassa.¹⁰³ Henkioppi alkoi Pietilän mukaan ottaa jalansijaa kaikessa SRK:n opetuksessa, sekä hoitokokoukseen joutumista saatettiin perustella sillä, että jollakin oli ”väärä henki”.¹⁰⁴ Hän kertoo tarinan kirjassaan opettajasta, joka tuli hoitokokouksen kautta erotetuksi. Kyseinen opettaja Esko

---

⁹⁷ Pietilä 1981, 79–82.

⁹⁸ Pietilä 1981, 83.

⁹⁹ Pietilä, L. ”Moni lestadiolainen odottaa isoa riihenpuintia” (mpk.). HS 25.11.1979; Pietilä 1981, 75.

¹⁰⁰ Pietilä 1981, 83.

¹⁰¹ Kurvinen 1980, 66–67.

¹⁰² Pietilä 1981, 84–87; Pietilä, L. ”Moni lestadiolainen odottaa isoa riihenpuintia” (mpk.). HS 25.11.1979; <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/09/08/syntisin-silmin> (Viitattu 29.11.2021).

¹⁰³ Pietilä 1981, 84.

¹⁰⁴ Ibidem.

Takkula oli kertomansa mukaan saanut syytöksiä kirkossa käymisestä silloin, kun paikalla ei ollut SRK:n pappia.¹⁰⁵ Häntä oli myös haastateltu YLE:n tuottamassa Hannu Karpon ohjelmassa *Syntisin silmin* (1981), jossa kertoo omin sanoin tarinansa.¹⁰⁶ Pietilä kritisoi asiaa ottaen esille aiemmat näkemykset liikkeen linjauksista. Ennen oli ajateltu, että kansankirkon kokouksiin voisi osallistua niin kauan, kuin uskontunnustus ja isä meidän -rukous luettaisiin. Myös Juhani Raattama olisi puoltanut asiaa siten, että toisen ihmisen sielun tilaa ei voi tietää kuin kysymällä.¹⁰⁷ SRK:n mukaan kansankirkko oli muuttunut yhteiskunnan muuttuessa, ja sen tarkoituksena oli tehdä työtä kansan keskuudessa, ja mukautua maailman mukaan. Naispappeuskysymys katsottiin kuitenkin eriäväksi opetuksiksi. Raamatussa ei heidän mukaansa ollut naispappeutta, ja tämä itsessään toi ristiriidan heidän välilleen. Luther oli puhunut siitä, että oli vain yksi autuaiden joukko, jonka ulkopuolisella maailmalla ei ollut pelastusta. Suomen Rauhanyhdistyksen Keskusyhdistys katsoi oman seurakuntansa olevan yksi sama sielu ja sydän, eli se joukko, joka pelastuisi. Luterilainen kirkko suoritti työtään samalla, mutta ei ollut seurakunta. Siten Luterilaisen kirkon opetukset eivät olleet oikeanlaista elävälle kristitylle sopivaa hengellistä ravintoa.¹⁰⁸

Kososlaisuus itsessään oli johtomiesten mukaan selkeä käsite eriseuraisuudesta, ja esimerkkinä he pitivät jo 1960-luvulla eronneita seurakuntalaisia, jotka perustivat oman yhteisönsä.¹⁰⁹ Myös Lauri Pietilä puhui tästä uudesta yhdistyksestä, joka kantoi nimeä Vanhoillislestadiolainen rauhanyhdistys.¹¹⁰ Kaiken takana oli heidän mukaansa eriseuraisuuden henki, joka oli määritelty heidän mielestään hyvin. Siitä oli ollut paljon kirjoituksia ja selityksiä Päivämieslehdessä. Kyseessä ei siis ollut heidän mukaansa kielto tarkkailla ja puuttua epäkohtiin. He käyttivätkin vertauskuvaa ”lampaanlihasta hampaissa”, eli toisten seurakuntalaisten ruotimista. Myös kielteisyys jokaista yhteistä päätöstä kohtaan oli yksi ominaisuus, sekä synnin luvallisuus esimerkiksi kiroilun muodossa.¹¹¹

---

¹⁰⁵ Pietilä 1981, 89–98.

¹⁰⁶ <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/09/08/syntisin-silmin> (Viitattu 29.11.2021).

¹⁰⁷ Pietilä, L. ”Moni lestadiolainen odottaa isoa riihenpuintia” (mpk.). HS 25.11.1979.

¹⁰⁸ Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.). SK 3/1980; Kurvinen 1980, 115–119; ”SRK VASTAA” (pk.). PM 12.12.1979.

¹⁰⁹ Kurvinen 1980, 76–77.

¹¹⁰ Pietilä 1981, 120–125.

¹¹¹ Kurvinen 1980, 77–78.

Hoitokokouksista itsestään Pietilällä oli omakohtaista kokemusta, jotka johtivat myöhemmin liikkeestä erottamiseen. Hän kuvaili itseään aikaisemmin sellaiseksi, joka ei halunnut uskoa mitään pahaa SRK:n johdosta, mutta hoitokokouksien myötä hänen uskonsa kariutui liikkeen johtohahmoihin. Syyksi hoitokokouksille hän kertoi, että oli syytettynä ennustamisesta ja ankarasta kritisoinnista, jotka luettiin synnilliseksi toiminnaksi.¹¹² Hänen mukaansa kyse ei kuitenkaan ollut ennustamisesta, vaan hän oli kiinnostunut tutkimaan yhtäläisyyksiä ihmisten syntymävuosien ja luonneominaisuuksien välillä.¹¹³ Tästä samaisesta aiheesta hän kirjoitti myöhemmin kirjan *Henkilötunnus paljastaa luonteesi: syntymäaikojen merkilliset salaisuudet paljastuvat* (1982). Niistä pystyisi kertomaan pitkälti henkilöstä itsestään, ja siten auttaa muita ymmärtämään omaa itseään.¹¹⁴

Asettuminen seurakuntaa vastaan oli katsottu pahaksi jo alusta alkaen, mutta Pietilän mukaan sääntö olisi muuttanut muotoaan siten, että tosiasiallisesti Jumalan huoneen hallitusta ei saanut kritisoida.¹¹⁵ Oman kertomuksensa pohjalta hän perusteli asiaa siten, että hoitokokouksessaan häntä syytettiin seurakunnan loukkaamisesta, mutta loppupeleissä kukaan ei ollut oikeasti hänelle asioista henkilökohtaisesti loukkaantunut. Sitä käytettiin jollakin tapaa hänen mielestään tekosyynä, jotta soraäänit saataisiin hiljaisiksi.¹¹⁶

Pietilän näkemys oli loppujen lopuksi se, että SRK oli saanut liikaa valtaa, ja sai tehdä omia päätöksiään. SRK oli hänen mukaansa sanonut, että seurakunta hyväksyi tehdyt päätökset, mutta tosiasiallisesti mitään päätöksiä ei koskaan kysytty seurakunnalta. Esimerkiksi juuri televisiokysymys, ja vastaavat uudet asiat yhteiskunnassa olivat olleet sellaisia, joista ei kukaan ollut kysynyt mielipidettä, mutta ne oli silti asetettu synneiksi.¹¹⁷ Synnin merkitys ja synnistä hokeminen olivat saaneet jalansijaa lähes jokaisessa kokouksessa.¹¹⁸ Pietilä nostaa esille kirjassaan ja artikkelissaan sen näkökulman, että Luther varoitti Paavin keksimistä synneistä, joista Raamatussa ei ollut tietoaakaan.¹¹⁹

---

¹¹² Pietilä 1981, 128.

¹¹³ Pietilä 1981, 126.

¹¹⁴ Pietilä 1981, 127.

¹¹⁵ Pietilä 1981, 165.

¹¹⁶ Pietilä 1981, 128–130.

¹¹⁷ Pietilä, L. ”Moni lestadiolainen odottaa isoa riihenpuintia” (mpk.). HS 25.11.1979; Pietilä 1981, 68–72.

¹¹⁸ Pietilä 1981, 162.

¹¹⁹ Pietilä, L. ”Moni lestadiolainen odottaa isoa riihenpuintia” (mpk.). HS 25.11.1979; Pietilä 1981, 69.

Paavilla Pietilä mitä ilmeisemmin viittasi SRK:n johtokuntaan, ja siten vertaukset läpi Pietilän kirjoitusten asettuvat siihen näkökulmaan, kuinka Luther oli näistä asioista jo varoittanut elinaikanaan. SRK otti kantaa televisiokysymykseen, ja johtokunta katsoi television olevan sisällöltään haitaksi elävässä uskossa olevalle kristitylle. Se sisälsi paljon sellaista ohjelmistoa, jotka eivät olleet sopivia ja kylvivät vain vihaa. Sen suhteen linjan katsottiin olevan erityisen tarkka, paitsi siellä, missä se oli ”luonnollista ja välttämätöntä.” Opetuksellisessa käytössä olevat ohjelmat opettaja osaisi itse tapauskohtaisesti harkita, että voisiko niitä käyttää. Usein kuitenkin heidän mukaansa vanhoillislestadiolaiset vanhemmat halusivat itse poistaa lapsensa sellaiselta tunnilta, jossa käytettiin televisiota.¹²⁰

Useampien ihmisten joukkoa kertomassa hoitokokouksien onnistumisista ja puhdistavasta vaikutuksesta ei ollut julkisuudessa.¹²¹ Toisaalta on muistettava, että liikkeen sisällä ei välttämättä erottamisen pelossa uskallettu puhua. SRK:n johto katsoi, että erityisesti syynä oli rippisalaisuuden ehdoton vaaliminen, ja sen tuominen julki olisi ehdotonta syntiä. Tässä tapauksessa hekään eivät katsoneet voivansa kommentoida asioita sen enempää, koska heidän tulisi varjella rippisalaisuutta.¹²² Hoitamista ei voinut sen sijaan lopettaa siitä syystä, että sielujen hoitaminen oli tärkeää. Sen oli tarkoitus tapahtua kaikella rakkaudella, ja asiaa verrattiinkin äitiin, joka pesee lapsensa. Kun hoitaminen oli tehty, ilo täyttäisi sydämen. Ketään ei pakotettu osallistumaan hoitokokouksiin, vaan itse seurakuntalainen sai ilmoittaa halukkuudestaan hoitokokoukseen. Hoitamista sen sijaan suoritti pääsääntöisesti paikallisen SRK:n johto, ja työvaliokunta osallistui pyydettäessä hoitamiseen.¹²³

Jos hoitokokouksissa oli osaamaton hoitaja, kyseessä oli vakava tilanne, jolloin hoitajan oli itse hoidettava oma sielunsa. Jumalan valtakunta ei ollut oikeussyytelaitos, joten jos joku koki kateutta tai vihaa, oli hänen sielunsa itse hoidettava.¹²⁴ Seurakunta sai valita luottamushenkilön käyttämään sideavaimia, mutta loppupeleissä päätös oli aina seurakunnan.¹²⁵ Seurakunnan edessä hoidettavana oli hoitajan työ aina kritiikin alaista, ja

---

¹²⁰ Ruokanen 1980, 126; Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.). SK 3/1980, Kurvinen 1980, 102–105.

¹²¹ Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.). SK 3/1980.

¹²² Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.). SK 3/1980; Kurvinen 1980, 84–85.

¹²³ Kurvinen 1980, 89–90.

¹²⁴ Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.). SK 3/1980; Kurvinen 1980, 84–94.

¹²⁵ Kurvinen 1980, 93–94.

siitä sai ilmoittaa eteenpäin.¹²⁶ Ketään ei myöskään heidän mukaansa jätetty yksin tai alettu syrjimään, vaan sitominen oli viimeinen keino hoitaa ihmistä. Vaikka tervehtiä ei saanutkaan ”Jumalan terveellä”, silti pyrittiin pitämään yhteys sidottuun, jotta hän ei jäisi yksin.¹²⁷ Sideavaimien käyttö ei kuitenkaan heidän mukaansa kuulunut pelkästään vain yhdelle, vaan sen käyttö kuului Lutherin ja Raamatun ohjeiden mukaisesti aina seurakunnalle.¹²⁸

2.3 Poliitiikka ja Vanhoillislestadiolaisuus

Lauri Pietilä mainitsee, että vanhojen ohjeiden mukaan toimiminen eduskuntavaalien aikaan katsottiin vääräksi toiminnaksi. Hänen mukaansa uskovainen oli poliittisesti vapaa henkilö, ja sai äänestää ketä halusi. SRK oli aikaisemmin opastanut, kuinka toimia vaaleissa. Silti liikkeen piirissä esimerkiksi kommunististen puolueiden äänestäminen oli huonoksi katsottava asia, ja Pietilän mukaan hänen tyttärensä oli niskuroinut SRK:n painostusta vastaan äänestää tiettyä keskustapuolueen ehdokasta, jonka johtokunta katsoi olevan Pyhän Hengen asettama.¹²⁹ Hän oli tyttärensä tueksi lähettänyt kopioita vanhoista kokousten pöytäkirjoista ja Lutherin postillasta. Pietilä kirjoittaa tilanteesta seuraavasti:

Sain sitten myöhemmin paikalliselta puheenjohtajalta asiallisen puhelinoiton, että minut on ”sidottu”. Myöhemmin kuulin toisilta, että syyksi oli ilmoitettu ”monisteiden levittäminen”. – Ajatellaanpa asiaa. Levitin eteenpäin ilmaiseksi sellaista tekstiä uskomisen asiasta, mitä olin ostanut rahalla juuri SRK:sta. Se oli heidän mielestään niin raskas rikos, että piti erottaa. KUKA VIELÄ VÄITTÄÄ, ETTÄ OPPI EI OLE MUUTTUNUT? Tässä on huomattava erikoisesti se, että minä ymmärrän väärin. He saivat lukea ja ymmärtää itse lukemansa. Kopioimani ja aikaisemmin SRK:n kautta tullut teksti oli kyllä sellaista, että se osoitti SRK:n nykyisen kannan kiistattomasti vääräksi. Minut piti erottaa siksi, kun nojasin tuohon entiseen.¹³⁰

---

¹²⁶ Kurvinen 1980, 94.

¹²⁷ Kurvinen 1980, 92–93.

¹²⁸ Kurvinen 1980, 93–94.

¹²⁹ Pietilä 1981, 131–132; Tuoriniemi, H. ”Valtiokirkkomme suojeluksessa harjoitetaan kidutusta Jumalan rakkauden nimissä” (art.). SL 4.4.1985.

¹³⁰ Pietilä 1981, 133.

Hänen mukaansa SRK:ssa oli vielä mukana paljon sellaisia, jotka eivät enää hyväksyneet uusia oppeja, mutta eivät uskaltaneet nousta vastarintaan.¹³¹ Hän katsoi SRK:lla olevan paljon vaikutusvaltaa ja suhteita, jonka vuoksi kritiikin esittäminen oli vaikeaa. Pietilä kertoo yrittäneensä julkaista joissakin lehdissä mielipidekirjoituksiaan sananvapauden turvin. Eräästä lehden toimituksesta oli kuitenkin vastattu, että lehdellä oli hyvät suhteet SRK:n kanssa, ja näin ollen lehti oli kiusallisessa asemassa. Siksi se ei voinut julkaista Pietilän kirjoitusta. Pietilä kritisoi, että tämä kertoo paljon siitä, kuinka aluksi SRK irtisanoi itsensä kaikesta poliittisuudesta mutta samaan aikaan materialistinen houkutus iski myös liikkeen johtoon. Kaikessa hiljaisuudessa SRK oli kerännyt itsellensä paljon vaikutusvaltaa ja suhteita, ulottuen politiikkaan.¹³²

Monessa eri lausunnossaan SRK:n johtokunta katsoi, että lestadiolaisuus ei ollut millään tavalla poliittinen liike, eikä se halunnut ottaa kantaa politiikkaan tai määritellä sitä, että mitä ehdokasta kukin saisi äänestää.¹³³ Sen sijaan he kuitenkin myönsivät sen, että oli olemassa käytännössä vain pari poliittista puoluetta, jonka katsottiin ajavan seurakuntalaiselle sopivaa politiikkaa.¹³⁴ Kuten aiemmin mainittu, esimerkiksi vasemmistolaiset liikkeet olivat ehdottomasti huonoksi katsottuja puolueita, koska niiden politiikka pyrki ajamaan ateistista politiikkaa, joka samalla arvosteli ja pyrki kaatamaan hallinnon. Puolueet, jotka ajoivat lähinnä seurakuntalaisille sopivia asioita, olivat Keskusta ja Kokoomus. Muuta puoluetta äänestäessään seurakuntalainen pyrki tukemaan haitallisia asioita, joita ei katsottu hyväksi sielulle. Jumalan Henki ja katkeruus eivät sopineet samaan aikaan ihmisen sydämeen. Kuitenkaan he eivät koskaan omien sanojensa mukaan painostaneet äänestämään vain tiettyjä ehdokkaita, vaan ainoastaan kehottivat.¹³⁵ Lauri Pietilän kritiikkiin vastatessa he samalla kielsivät sen, että liikkeen rahoja olisi koskaan käytetty kenenkään puoluelaisen vaalipolitiikan tukemiseen. Kaikki varat ja lahjoitukset olivat menneet suoraan yhteisön toimintaan ja hankkeisiin.¹³⁶ SRK katsoi

---

¹³¹ Pietilä, L. ”Moni lestadiolainen odottaa isoa riihenpuintia” (mpk.). HS 25.11.1979.

¹³² Pietilä 1981, 161–167; Tuoriniemi, H. ”Valtiokirkkomme suojeluksessa harjoitetaan kidutusta Jumalan rakkauden nimissä” (art.). SL 4.4.1985.

¹³³ Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.) SL 3/1980; Kurvinen 1980, 119–120; Reinikainen, E. ”Vastine keskusteluun SRK:n saamista lahjoitusvaroista” (art.). PM 23.11.1983.

¹³⁴ Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.). SK 3/1980.

¹³⁵ Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.). SK 3/1980; Reinikainen, E. ”Vastine keskusteluun SRK:n saamista lahjoitusvaroista” (art.). PM 23.11.1983.

¹³⁶ Reinikainen, E. ”Vastine keskusteluun SRK:n saamista lahjoitusvaroista” (art.). PM 23.11.1983.

Lauri Pietilän osoittaman kritiikin perustuneen ainoastaan kuulopuheisiin. Hänellä itsellään ei katsottu olevan omakohtaista tietoa tilanteesta ollenkaan.¹³⁷

Lauri Pietilän julkaiseman Helsingin Sanomien kirjoituksen ohella tilanteeseen otti kantaa arkkipiispa Mikko Juva Helsingin Sanomissa 2.12.1979. Hän korosti kirkon tärkeyttä puuttua vanhoillislestadiolaisen liikkeen sisällä tapahtuvaan painostukseen, koska olihan se osa kirkkoa. Kirkko ei voinut vain sivuuttaa liikkeen ympärillä tapahtuvaa vilkasta lehtikeskustelua.¹³⁸ SRK:n vastineessa katsottiin, että heidän mukaansa elävä usko ei ollut pakotettua ja Suomessa vallitsevan uskonnon vapauden turvin jokainen sai valita sen, että kuuluuko mihinkään yhdistykseen vai ei. Tämä koski myös sitä, että SRK:n toimintaan osallistuminen ja yhteisöön kuuluminen ei ollut kenellekään pakollista. Heidän mukaansa myös seurakuntakuria ei ollut, ja sen turvin ei ketään pyritty pitämään tietyllä linjalla.¹³⁹

Usein SRK osoitti vastineissaan huolta siitä, että liikkeen ulkopuolelta tuleva kritiikki on pelkkää parjaamista, ja että liikkeestä maalattavaa kuvaa koitettiin tarkoituksella esittää mielipuoliseksi ja negatiiviseksi.¹⁴⁰ Lausunnoissa otettiin kantaa sellaisiin asioihin, joita oli heidän opeissaan katsottu ulkopuolisten silmin oudoiksi. Mainintoja löytyi muun muassa kysymyksistä, miten vanhoillislestadiolaisessa yhteisössä olevat äidit jaksoivat jatkuvaa synnyttämistä ja alistumista aviomiestensä tahtoon. Kyse ei ollut heidän mukaansa siitä, että heidän aviomiehensä eivät kunnioittaisi vaimojaan ollenkaan, ja tilanteita osattiin tarkkailla. Jos selkeästi naisen tila oli huono, otettiin terveys aina huomioon. He eivät kieltäneet sitä, että suuren lapsiluvun kanssa äidit eivät koskaan tuntisi itseään väsyneiksi, mutta kaiken tämän he tekivät täydestä rakkaudesta ja uskostaan. Kyse enemmänkin oli siitä, että aviovuode pyrittiin pitämään puhtaana, ja sitä eivät takaisi ehkäisymenetelmät. Lestadiolaisuuden sisäpuolella ei ollut erityisesti synnyttämiseen kuolleita, ja katsottiin, että äiti pystyi kuolemaan jo ensimmäisen lapsen kohdalla. Jumala oli ennalta määrittänyt kunkin ihmisen eliniän, eikä kukaan eläisi sen kauempaa. Nainen oli heidän mukaansa yhtä tärkeässä asemassa kuin mies.¹⁴¹ He

---

¹³⁷ Reinikainen, E. ”Vastine keskusteluun SRK:n saamista lahjoitusvaroista” (art.). PM 23.11.1983.

¹³⁸ Juva, M. ”Kirkon puuttuttava painostukseen” (mpk.). HS 2.12.1979.

¹³⁹ ”SRK VASTAA” (pk.). PM 12.12.1979; Kurvinen 1980, 118–120.

¹⁴⁰ Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.). SK 3/1980; ”SRK VASTAA” (pk.). PM 12.12.1979.

¹⁴¹ Ruokanen, T. ”Neljä saarnaajaa” (art.). SK 3/1980; Kurvinen 1980, 120–123; SRK VASTAA” (pk.). PM 12.12.1979.

painottivat myös paljon sitä, että seurakunta ei erehdy, vaan väärinkäytökset ovat tapahtuneet yksittäisten ihmisten erehdyksestä.¹⁴²

---

¹⁴² Kurvinen 1980, 86–87.

Loppulause

Vanhoillislestadiolaisuus on laajasti tutkittu aihe. Tutkimukseni näkökulma keskittyä erityisesti yhteen henkilöön oli paikoittain haastavaa, koska kritiikkiä antoivat myös monet muutkin henkilöt kuin Lauri Pietilä itse. Hän oli yksi niiden lukuisien joukossa, jotka olivat omien sanojensa mukaan kokeneet vanhoillislestadiolaisessa seurakunnassa hengellistä väkivaltaa. Pietilästä itsestään oli kuitenkin saatavilla hyvin vähän tietoa, ja joitakin tietoja oli etsittävä hyvin syvältä. Vaikka koko henkilöhistorian kertominen ei ollutkaan tämän tutkimuksen kannalta oleellisin asia, oli silti jonkinlaisen tiedon löytäminen henkilöstä itsestään tärkeää, koska se antoi kirjoittajalle kasvot. Oli haastavaa suhtautua kriittisesti ja objektiivisesti kirjoittajaa kohtaan, sekä samalla olla ymmärtäväinen.

Keräämäni aineiston perusteella oli huomattavaa, kuinka ankaraa kritiikkiä vanhoillislestadiolainen seurakunta sai. Pietilä pohti asiaa itsekkin, että syntyikö tämä kaikki myrsky siitä, kun kaiken tämän kokeneet uskalsivat avata suunsa, ja kertoa tapahtuneista asioista. Toisaalta ajallisesti katsottuna 1970-luvun lopulla yleistyneet hoitokokoukset olivat samaan aikaan, kun ilmestyi ankaraa lehtikirjoittelua. Suomen Rauhan yhdistyksen Keskusyhdistys ilmaisi asiasta huolta, kuinka heidän toiminnastaan pyrittiin hakemaan vain pahoja asioita. Vanhoillislestadiolaisuus oli tuolloin jo suuri herätysliike, joten sen toiminta omalta osaltaan oli näkyvää, ja ehkä myös senkin takia liikkeen ympärillä oli paljon keskustelua. Yhteiskunta kehittyi kovaa vauhtia, ja vanhoilliset näkemykset yhteiskunnasta tuntuivat todennäköisesti vierailta sellaisen silmissä, joka ei ollut liikkeen sisäpuolella.

Lauri Pietilän kritiikki oli jollakin tapaa muista erottuvaa, koska hän oli käyttänyt paljon aikaa ja vaivaa kertoessaan omia näkemyksiään vanhoillislestadiolaisen liikkeen muuttumisesta ja opillisista ristiriidoista. Hän toi esille kertomuksia muiden kokemuksista, jonka näki tärkeäksi. Epäkohtien tuominen ilmi ja avoin kritiikki oli Pietilälle perusteltua, koska Luther oli tähän hänen mukaansa jo kauan sitten kannustanut. On kuitenkin otettava huomioon varauksellisuus siinä, että kyseessä oli yksittäisen ihmisen näkemys. On huomioitava se, että hän oli itse liikkeen sisällä kasvanut, joten ymmärrettävästi koko perhe ja identiteetti oli rakentunut vanhoillislestadiolaisuuden

ympärille. Näin ollen hän oli itsekin kokenut tapahtuneet haavoittavina, vaikka kuvaili oloaan helpottuneeksi erotetuksi tullessaan.

Kritiikin ylettyminen myös talousasioihin ja suuren työn käyttäminen asioista puhumiseen kertoivat yhden tarinan siitä, kuinka tapahtuneet asiat vaikuttivat yksilöön. Muita tarinoita on ilmeisen paljon ja kritiikin paljous kertoi myös siitä, että vääriksi koettuja asioita tapahtui. Ongelmalliseksi tutkimuksen kannalta osoittautui se, että kertomuksia hyvistä kokemuksista hoitokokouksien suhteen ei ole esiintynyt, ja pöytäkirjoihin ei ole päästy käsiksi. Todellista laitaa kokouksien kuluista, siellä käsitellyistä asioista ja järjestyksestä ei tiedetä tarkasti, ja hoitokokouksista saadut tiedot ja niissä tapahtuneet väärinkohtelemiset perustuvat pitkälti kerrottuun tietoon. Joka tapauksessa uskonnollinen käsitys ”ulkopuolella eläminen ei tuo paikkaa taivaasta” oli lestadiolaiselle pelottava asia. Ne toivat pohjan hoitokokouksien opilliselle perustalle, koska yhteisön tärkeyden painottuminen oli tärkeä kulmakivi, ja kadotukseen joutuminen oli yhteisön ulkopuolella. Valtaa pyrittiin käyttämään hoitokokouksien kautta, ja sitä perusteltiin kristuksen kirkkolain kautta. Seurakuntalaisen elämään sai ja pitikin puuttua.

Uskonnolliset näkemykset ja asiat ovat siinä mielessä arkoja asioita, että toisten näkemyksiä tulee käsitellä kunnioittaen. Tutkimuksen ajanjaksona käsitellyistä asioista oli erottuvissa jatkuvasti kaksi puolta asian suhteen. Siinä missä toinen perusteli jonkun asian opillisesti vääräksi, toinen puoli perusteli sen oikeaksi perustuen Raamattuun. Näkemyksellisiä eroja oli puolin ja toisin. Pietilä puhui kirjassaan joukosta eronneita, jotka olivat ne, jotka uskalsivat nousta ylivaltaa vastaan, samoin kuin Luther nousi Paavin kirkkoa vastaan. Siksi kritiikin antaminen oli Pietilälle hyvin tärkeää, koska Lutherin tärkeys oli hänen mielestään vanhoillislestadiolaisuuden tärkein kulmakivi Raamatun ohella. Opin muuttuminen kauemmas Lutherin opeista saivat hänet esittämään kritiikkinsä.

Samaan aikaan SRK puhui siitä, kuinka Lutherin mukaan oli aina ollut yksi valittu joukko, joka pääsi taivaaseen. SRK:n johto puhui antamissaan haastatteluissa siitä, että väärinkäytökset ovat olleet pitkälti yksilön väärinkäytöksiä, eikä sitä tulisi rinnastaa koko seurakunnan toimintatavaksi. He katsoivat perustavansa oppinsa Raamatun pohjalle ja todistavansa Lutherin tärkeyttä kirkon oppien uudelleen luoja. Opit eivät olleet muuttuneet heidän mukaansa tuolloin, ja yksilöllä oli edelleen vapaus toimia seurakunnan

sisällä kuten halusi. He eivät puuttuneet seurakuntalaisen yksityiselämään, mutta näkivät tarpeelliseksi hoitamisen. Se oli tärkeä asia, eikä hoitamista voinut siitä syystä lopettaa, jotta seurakunta pysyisi samassa Kristuksen veressä. Positiivisia kokemuksia hoitamisesta oli ollut heidän mielestään, mutta niitä ei voinut yksilöllistää rippisalaisuuden vaalimisen vuoksi. Annettu kritiikki vanhoillislestadiolaisuutta kohtaan ei kuitenkaan kaikilta osin ollut täysin perusteetonta, sillä liike itse vuonna 2011 pyysi anteeksi tapahtuneita asioita, ja samalla kumosi henkiopin suurimmaksi osaksi vääränä oppina. Siihen saakka henkioppi oli isona osana vanhoillislestadiolaisuudessa, ja sen kautta perusteltiin useita heidän mielestään väärin toimimisen keinoja. Kritisoimista, ja epäkohtien esilletuontia ei kukaan heidän mukaansa ollut kieltänyt, ja pääsääntöisesti hoitokokouksissa käytettävien sideavainten käyttö kuului seurakunnalle. Kuten myös synneiksi katsotut asiat olivat seurakunnan arvioitavissa.

Keskustelu vanhoillislestadiolaisen yhteisön ympärillä on jatkunut pitkään, ja sitä käydään edelleen. Pinnan alla on edelleen auki olevia haavoja, joista on pyritty keskustelemaan niin taiteen kuin politiikan keinoin. Tarinoita liikkeestä lähteneiden osalta on syntynyt vielä myöhemminkin, joissa on kerrattu hengellistä väkivaltaa. Vaikka hengellistä väkivaltaa tapahtuu myös muissakin uskontokunnissa ja suuntauksissa, on lestadiolaisuudella selkeä oma paikkansa keskusteluissa. Vanhoista asioista on pystytty myöhemmin keskustelemaan, ja yksi suuri edistyksellinen askel oli lestadiolaisuuden sisältä tullut julkinen anteeksipyyntö. Kritiikki ja julkinen keskustelu oli kantanut tulosta.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

I Lähteet

1. Lähdekirjallisuus

Kurvinen, Jorma 1980: *Raportti lestadiolaisuudesta*. Kirjapaja, Mikkeli.

Pietilä, Lauri 1981: *Sota perintöosasta: Todisteita ja tosiasioita lestadiolaisuuden ihmeellisyyksistä sisältä seurattuna*. Omakustanne. Tornion kirjapaino Oy, Oulu.

Pietilä, Lauri 1990: *Vioilla ja virheillä peitetty: ajatuksia ja yhteenvetoja kristinuskosta ja sekavuudesta sen ympärillä*. Omakustanne, Oulu.

Pietilä, Lauri 1996: *Kuivasjärvi: kuvattua historiaa*. Omakustanne. NwC Aspegrén Oy, Kokkola.

2. Sanoma- ja aikakauslehdistö

Heikkilä, Kyösti 1978: ”Henkien taistelu”. (art.). *Päivämies* 3.5.1978.

Höyhty, Heikki 1978: ”Seurakunta – Kristuksen ruumis”. (art.). *Päivämies* 8.3.1978.

Juva, Mikko 1979: ”Kirkon puututtava painostukseen”. (mpk.). *Helsingin Sanomat* 3.12.1979.

Konttila, Kalevi 1978: ”Onko meitä hoidettava Jumalan valtakunnasta”. (art.). *Päivämies* 8.3.1978

Kopperoinen, Pentti 1979: ”Kristuksen kirkkolaki ja hoitotoimenpiteet VII” (art.). *Päivämies* 19.9.1979.

Lepistö, Einari 1978: ”Sitominen Jumalan valtakunnan hoitokeinona”. (art.). *Päivämies* 30.8.1978.

Miettinen, Danielle 2008: ”Professorit: Lestadiolaisten hoitokokoukset on tutkittava”. (art.). *Kotimaa* 17.7.2008.

Pietilä, Lauri 1979: ”Moni lestadiolainen odottaa yhä riihenpuintia”. (mpk.). *Helsingin Sanomat* 25.11.1979.

Reinikainen, Erkki 1983: ”Vastine keskusteluun SRK:n saamista lahjoitusvaroista”. (art.). *Päivämies* 23.11.1983.

Ruokanen, Tapani 1980: ”Neljä saarnaajaa”. (art.). *Suomen Kuvalehti* 3/1980. 18.1.1980.

Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry, Työvaliokunta 1979: ”SRK VASTAA”. (pk.). *Päivämies* 12.12.1979.

Tuomaala, Esa 1979: ”Suvaitsevaisuus ja kristillinen rakkaus”. (art.). *Päivämies* 19.9.1979.

Tuoriniemi, Heljä 1985: ”Valtiokirkkomme suojeleuksessa harjoitetaan kidutusta Jumalan rakkauden nimissä”. (art.). *Seuralehti* 4.4.1985.

”SRK:n johtokunta keskusteli ajankohtaisista kysymyksistä”. (pk.). *Päivämies* 12.10.2011.

”SRK:n historiatyön jatko edellyttää keskustelua”. (Kannanotto). *Päivämies* 12.10.2011.

II Tutkimuskirjallisuus

Kinnunen, Mauri 2001: ”Lestadiolaisuus ja ortodoksinen kirkko”. *Lestadiolaisuuden monet kasvot*, s. 62–102. Toimittanut Jouko Talonen ja Ilpo Harjutsalo. 2. Painos. Suomen teologinen instituutti. Yliopistopaino, Helsinki.

Leivo, Seppo 2001: ”Jeesuksen nimessä ja veressä: Synninpäästön käyttöönnotosta lestadiolaisuudessa”. *Lestadiolaisuuden monet kasvot*, s. 103–121. Toimittanut Jouko Talonen ja Ilpo Harjutsalo. 2. Painos. Suomen teologinen instituutti. Yliopistopaino, Helsinki.

Linjakumpu, Aini 2012: *Haavoittunut yhteisö: Hoitokokoukset vanhoillislestadiolaisuudessa*. Vastapaino, Tampere.

Linjakumpu, Aini 2013: ”Valtakunta maan päällä: SRK:n rooli hoitokokouksissa”. *Poliittinen lestadiolaisuus*, s. 103–132. Toimittanut Tapio Nykänen & Mika Luoma-Aho. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Hansaprint Oy, Vantaa.

Lohi, Seppo 2007: *Lestadiolaisuuden suuri hajaannus ja sen taustat*. Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys Oy. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Luoma-Aho, Mika 2013: ”Juhani Raattaman poliittinen pastoraali”. *Poliittinen lestadiolaisuus*, s. 79–100. Toimittanut Tapio Nykänen & Mika Luoma-Aho. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Hansaprint Oy, Vantaa.

Metsänheimo, Janne 2016: *Synteihin sidotut: Hoitokokousten opillinen perusta 1960–70-lukujen vanhoillislestadiolaisuudessa*. Aate- ja oppihistorian pro gradu-tutkielma. Oulun yliopisto.

Nykänen, Tapio 2013: ”Jumalan valtakunnan kielioppi: Vanhoillislestadiolaisen vallan perusteet”. *Poliittinen lestadiolaisuus*, s. 133–168. Toimittanut Tapio Nykänen & Mika Luoma-Aho. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Hansaprint Oy, Vantaa.

Raittila, Pekka 1976: *Lestadiolaisuus 1860-luvulla: Leviäminen ja yhteisönmuodostus*. Akateeminen kustannusliike. Loimaan kirjapaino, Loimaa.

Ruokanen, Miikka 1980: *Jumalan valtakunta ja syntien anteeksiantamus: Suomen rauhanyhdistyksen keskusyhdistyksen opilliset korostukset 1977–1979*. Kirkon tutkimuslaitos, Tampere.

Vainio, Olli-Pekka 2008: *Kristinuskon vaikuttajat. Luther*. WSOY, Helsinki.

Vuollo, Martti 1999: *Lestadiolaisuus Helsingissä vuoteen 1963*. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Wallenius-Korkalo, Sandra 2013: ”Rajoja ja valintoja: Lestadiolaisuuden representaatiot Kielletty Hedelmä -elokuvassa”. *Poliittinen lestadiolaisuus*, s. 245–275. Toimittanut Tapio Nykänen & Mikä Luoma-Aho. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Hansaprint Oy, Vantaa.

Wallenius-Korkalo, Sandra 2018: *Esitetty lestadiolaisuus: Uskonto, ruumiillisuus ja valta populaarikulttuurissa*. Väitöskirja. Lapin yliopisto, Rovaniemi.

III Elektroniset lähteet

Boston University: ”RIP: Foundin Director of CURA, prof. Peter Berger, Dies at 88” 27.6.2017.

<https://www.bu.edu/pardeeschool/2017/06/28/rip-founding-director-of-cura-prof-peter-berger-dies-at-88/> (Viitattu 23.11.2021)

Suomen Evankelis-luterilainen kirkko: ”Luterilaiset tunnustuskirjat”
<https://www.tunnustuskirjat.fi> (Viitattu 13.12.2021)

Ylen Elävä Arkisto: ”Syntisin silmin” 3.10.1981.
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/09/08/syntisin-silmin>
(Viitattu 30.11.2021)